

Білянська О. Ю.

к.філос.н.,

доцент кафедри культурології

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ІДЕЯ ПЕРСОНАЛІСТСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРИНЦИПИ МІЖЛЮДСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ У КОНЦЕПЦІЇ ЕМІЛЯ МУНЬЄ

В центр теоретичних побудов французького персоналізму було поставлено проблему особи та особистісного існування. Особистісне «я» людини, її внутрішній духовний світ, для персоналістів, був первинною реальністю, передумовою історичної творчості.

Один із представників французького персоналізму, Еміль Муньє вважав, що особа є центром переорієнтації об'єктивного всесвіту, розуміючи під цим те, що людина, яка досягла рівня особистісного існування є суб'єктом утворення суто людської реальності. Перетворення дійсності із позалюдської в людську відбувається у внутрішньому світі особистості; ядром духовного світу людини виступає свідомість, але не тільки вона визначає особистість та особистісну творчість.

Муньє та його однодумці досить діалектично розуміли взаємодію духу та матерії й саме в цьому бачили одну з головних умов для самоздійснення людини як особистості. У своїй праці «Персоналістська та общинна революція» Еміль Муньє визначає три основні виміри особистості: покликання, втілення та об'єднання, де особлива увага акцентується на «втіленні у праці». Праця у французькому персоналізмі це, перш за все, творчість, в процесі якої людина виступає законодавцем та цілеспрямованою істотою; праця здійснюється «заради творчості». Утворюючи той або інший продукт, людина не тільки виражає себе, але й, певним чином, завершує себе, «праця є засобом завершення людини як особистості», та конструює власне «я», тому що «праця повертає індивіда до самого себе»; в праці людина здійснює себе не тільки, як істота, що здатна мислити та діяти, але й як чуттєва та емоційна істота. Дисципліна праці, її конкретний порядок та суворота визначеність організують людину та надають їй відчуття впевненості та віри в саму себе. Одним з найістотніших моментів трудової діяльності, за поглядами персоналістів, є досвід людської самовідданості: людина, яка творче реалізує себе у праці, відрікається від самої себе заради іншої людини, якій вона присвячує свою працю.

Таким чином, праця виступає у Е. Муньє істотною умовою людського існування та інструментом виховання: дух товариства та

любви, який панує у процесі сумісної праці – це саме те підґрунтя, на якому утворюється суто людське, особистісне суспільство. «Таким чином, трьома головними видами дії при формуванні особистості є: міркування (пошуки покликання); залучання (визнання свого втілення); саморозкриття (готовність до самопожертви та життя у іншому). Як тільки особа втрачає один з цих рухів, вона занепадає» [3, с. 60].

Головне, що відрізняло персоналістську концепцію діяльності, була спроба пов'язати працю із цілісним проявом особистості, яка здійснює себе у якості суб'єкта як виробничої діяльності, так і моральної, естетичної, релігійної, а загалом, й духовної. І.Вдовіна у статті «Особистість у сучасному суспільстві» наголошує, що на думку персоналіста Ж. Лакруа праця, у якій людина виробляє себе можлива лише при тій умові, що людина співвідносить свою діяльність із «трансцендентною перспективою» [1, с. 6].

Французькі персоналісти у своєму трактуванні свободи, намагаються пов'язати формування та діяльність людини з умовами її реального буття. Вони вважають, що не існує свободи взагалі. Свобода, за їх поглядами, завжди виступає як свобода кожної окремої особи, яка певним чином конституційована в собі самій, у світі, по відношенню до інших особистостей. Звідси виходить, що свобода обумовлена та обмежена тією конкретною ситуацією, в якій знаходиться особа. Бути вільним – означає прийняти ці умови, зануритися у глибинний досвід свободи. О. Радугін у книзі «Персоналізм та католицьке оновлення» зауважує: «Муньє вважає, що свобода повинна бути забезпечена необхідними біологічними та суспільно-політичними умовами» [4, с. 74].

«Особа – це духовна істота, яка конституційована засобом існування та самостійністю у своєму бутті, вона підтримує це існування шляхом прийняття певної ієрархії вільно застосованих та прийнятих цінностей, шляхом відповідного включення у діяльність і звертання, що здійснюється постійно; таким чином вона здійснює свою діяльність у свободі і, понад того, шляхом творчих актів розвиває своє покликання в усьому його розмаїтті», наголошував Е. Муньє [2, с. 301].

Однією з найважливіших тем французької персоналістської теорії постала проблема міжлюдської комунікації. У своїй книзі «Що таке персоналізм?» Е. Муньє писав, що істинним покликанням людини є не її панування над природою, не насолода повнотою життя, а постійне поширення спілкування свідомостей, досягнення всезагального взаєморозуміння людей.

Почуття людської спільноти персоналісти відносили до

фундаментальних характеристик особистості, до її первинного досвіду. «Первинний досвід особи – це досвід «іншої особи»; Ти, а в ньому і Ми передують особі або, точніше, супроводжують Я на всьому її життєвому шляху. Отримуючи внутрішнє життя, особа постає націленою на світ та прагне до інших осіб... Особа існує тільки у своєму прагненні до «іншого», пізнає себе тільки через «іншого» та отримує себе тільки в «іншому», наголошував Е. Мунье [3, с. 62].

Персоналістське суспільство, ідею якого розробляли представники «особистісної філософії», повинно засновуватися на такому підґрунті, аналогів якого ще не існує в усьому універсумі. Його сутність полягає у вмінні особистості вийти за власні межі та відкритися «іншому», зрозуміти його та у пошуках взаємної згоди прийняти його точку зору, здатність взяти на себе долю «іншого», розділити з ним його тяготи й радощі, бути великодушним, не сподіваючись на взаємність, дотримуватися вірності «іншому» протягом всього життєвого шляху. Еміль Мунье вважав, що людина існує в тій мірі, у якій вона існує для «іншого», «існувати – означає любити», робить свій висновок персоналіст [2, с. 479].

На думку персоналістів, у майбутньому, персоналістське суспільство перетвориться на персоналістську цивілізацію, яка буде засновуватися на самовизначенні та реалізації кожної особистості. Мунье зауважував: «Персоналістська цивілізація – це така цивілізація, структури та дух якої націлені на те, щоб кожний із індивідів, що її складають, був у змозі реалізувати себе як особистість. Вона визнає їх реальність та цільові установки, які відрізняють їх від простої кількості індивідуальних інтересів... Її основна мета полягає у тому, щоби надати кожній людині можливість жити у якості особи, а саме – можливість розвивати максимум ініціативи, відповідальності, духовного життя» [2, с. 300].

Беручи за основу ідею про інтенціональність, Мунье говорить про людину «що вона вибухає по відношенню до світу», але і сам світ являється інтенціональним по відношенню до людини, не тільки схильним до неї, але й маючим в ній потребу. Персоналісти виступали за те, щоб людина, особа були вихідним моментом діяльності, її законом і виправданням. Покликання людини трактується в персоналізмі, як самопожертва, самовідданість людини, яка стала на шлях особистісного буття. У своїй праці «Персоналістська та общинна революція» Е.Мунье говорить: «Покликання людини є її самопожертва трьом світам: світу матерії, що знаходиться під нею і куди вона повинна занести божественну іскру; суспільству людей, яке існує поряд з нею та через яке повинна пройти її любов, для того щоб об'єднатися зі своєю долею; світу духу, який знаходиться понад нею, пропонує їй свої послуги та виводить її за її ж

власні межі» [3, с. 60].

Таким чином, як ми бачимо, що взаємовідносини особи та суспільства досить непрості: особа постійно веде споконвічну боротьбу із суспільством за збереження свого «я» та своєї свободи. В об'єктивованому світі суспільство перетворюється на соціальну буденність, котра придушує особистість та проявляє себе, як антагоністична і ворожа щодо особистості сила. Постаючи за своїм покликанням, особа стикається із необхідністю опору проти будь-яких форм тиску на неї з боку суспільства, веде з ним постійну боротьбу за своє самовизначення.

Список використаної літератури

1. Вдовина И. С. Личность в современном обществе. Мунье Э. Манифест персонализма. М.: Республика, 1999. С. 3-12.
2. Мунье Э. Манифест персонализма: Пер. с фр. Вступит. ст. И.С. Вдовиной. М.: Республика, 1999. 559 с.
3. Мунье Э. Персоналистская и общностная революция. Мунье Э. Манифест персонализма. М.: Республика, 1999. С. 13-266.
4. Радугин А. А. Персонализм и католическое обновление: Критика методологических основ католического модернизма. Научн. ред. М. П. Новиков. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1982. 178 с.